

Rajz és vizuális kultúra
1-4. évfolyam

helyi tanterv

Összetett óraterv

Tanítási hetek száma: 37.

Évi összóraszám: 1.o. – 56 ó (18 ó)
 2.o. – 55 ó (18 ó)
 3.o. – 74 ó (37 ó)
 4.o. – 55 ó (18 ó)

Ebből **80 %** a kerettantervben meghatározott tananyag feldolgozása.

20 % az iskola érték és célrendszerének megfelelő tananyag feldolgozása: a kerettantervben szereplő tananyag elmélyítése, rendszerezése, képességek, készségek fejlesztése.

Tematikus összesített óraterv					
Témakör		1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.
1.	Kifejezés, képzőművészet	26	22	23	23
2.	Vizuális kommunikáció	6	6	13	6
3.	Tárgy és környezetkultúra	13	16	23	15
	összesen:	45	44	59	44
A helyi kiegészítés óraterve					
1.	Kifejezés, képzőművészet	7	7	11	5
2.	Vizuális kommunikáció	2	-	-	2
3.	Tárgy és környezetkultúra	2	4	4	4
	kiegészítés összesen:	11	11	15	11

A helyi kiegészítés tanterve

1. évfolyam: (11 óra)

Kifejezés, képzőművészet (7 óra)

1. Szépirodalmi téma, pl. meseélmény
2. Szépirodalmi illusztrációkon a cselekmény és a szereplők jellemzőinek összekapcsolása

Vizuális kommunikáció (2 óra)

1. A képelemek, tárgyak rendezése
2. A testrész, a képmező kitöltése, szoktatás

Tárgy és környezetkultúra (2 óra)

1. Tárgyak csoportosítása, rendeltetésük, nagyságuk, színük, formájuk, anyaguk szerint

2. évfolyam: (11 óra)

Kifejezés, képzőművészet (7 óra)

2. Elképzelt jelenet ábrázolása rajzban, festményben, szoborban
3. Művészeti élmény pl. bábszínház megjelenítése síkban, térben

Tárgy- és környezetkultúra (4 óra)

1. Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagból pl. játékhöz, ünnephez, meséhez
2. Köznapi és ünnepi tárgyak formája, díszítése és rendeltetése közötti összefüggések

3. évfolyam: (15 óra)

Kifejezés, képzőművészet (11 óra)

1. A képzőművészet ágai : építészet, szobrászat, festészet
2. Képek, fotók, reprodukciók önálló gyűjtése és válogatása a rajzórai munkához.

Tárgy- és környezetkultúra (4 óra)

1. Tárgyak készítése játékok, bábok, taneszközök

4. évfolyam: (11 óra)

Kifejezés, képzőművészet (5 óra)

2. Művészeti könyvek, tankönyvek használata
3. Múzeumok, kiállítások látogatása
4. Reprodukciók gyűjtése

Vizuális kommunikáció (2 óra)

1. Tanulmányrajzok készítése
2. Szín- és térformák jellemzői

Tárgy és környezetkultúra

1. Környezetkialakító tevékenység pl. kiállítás rendezése
2. A helytörténeti gyűjtemények, közgyűjtemények rendeltetése

Célok és feladatok

A tantárgy szakmai célja: a tanulók látáskultúrájának megalapozása.

A harmonikus személyiség kialakítása, a "teljes ember" nevelése a vizuális kultúra ismeretein, a vizuális képesség és más ezekkel szorosan összefüggő képességek, kompetenciák fejlesztésén keresztül. Azoknak a képességeknek, készségeknek a fejlesztése, ismereteknek az átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, a kreativitás fejlesztéséhez szükséges.

Vizuális hatások minden más műveltségterület tanulása során érik a tanulókat, azok tudatos, strukturált feldolgozására, a vizuális képességek fejlesztésére azonban a *rajz és vizuális kultúra* órákon kerül sor. A korábbi rajztanításhoz képest lényegi változás az, hogy ez a tantárgy érinti a kultúra minden vizuális jelenségét és nem

korlátozódik a vizuális művészetekre. A művészet azonban ma is a tantárgy kardinális része, ám ezt nem célnak, hanem eszköznek kell tekintenünk: nem a művészet megismertetése a cél, nem bizonyos pályákra való felkészítésről van szó, hanem a művészet általi nevelésről. Ugyanígy a vizuális megismerés és kifejezés módszereinek elsajátítása sem öncél, ezeket mindig az egyéb nevelési célok összefüggésében kell szemléljük. Mindemellett a vizuális nevelésnek vannak olyan speciális feladatai, amelyek igazán hatékonyan a **rajz és vizuális kultúra** tantárgy sajátos tevékenységein keresztül valósíthatók meg.

Feladata: vizuális megismerő, befogadó, alkotó képességeik fejlesztése, a kommunikáció köznapi, művészi, műszaki és tudományos módjainak, a közlés és kifejezés képi formáinak megismertetése. A tantárgy különösen a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez járul hozzá. Lehetővé teszi a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világban való eligazodást és személyes alkotói utak bejárására bátorít. Fejleszti síkbeli, térbeli ábrázoló, kifejező, közlő, alakító, konstruáló képességeiket; a gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységek által a világ érzéki-tapasztalati birtokbavételére nevel, feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése. A térszemlélet, a forma, a szín-dinamikai és szerkezeti érzék, az anyagismeret képességei a tantárgy fejlesztő hatására emelkednek magasabb szintre.

A megsokszorosodott vizuális hatások, technikai információk korában a tantárgy

újszerű célja az információk közötti szelekció, tanulók kritikus befogadási képességének megalapozása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő és – megoldó képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia, az érzelmi élet gazdagításával járul hozzá. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékteremtő egyben személyiségformáló szerepet tölt be, jelentősen hozzájárul a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartás formálásához.

Az 1-4. osztályban a vizuális nevelés célja: az érzelmekkel kísért önkifejezés elmélyültségének megőrzése mellett az egyre céltudatosabb megismerés ösztönzése. Képi gondolkodásuk fejlesztése, vizuális képzetkincsük bővítése, érdeklődésük ébrentartása érdekében a tantárgy feladata a tanulók ábrázolásbeli formakészletének további gazdagítása, megfigyelőképességük, tér- és időérzékük fejlesztése a látvány és a mozgás ábrázolásával, térbeli rendezéssel; szín – forma – és szerkezeti érzékük rajzolással, festéssel, mintázással, konstruálással. Esztétikai érzékenységük fejlődését a manuális munka, a látványélmények és a bemutatott műalkotások szolgálják.

A kerettanterv a nemzeti alaptanterv vizuális kultúra műveltségi területének megfelelően a tantárgyi tartalmakat három nagy témakörbe sorolja

1. Kifejezés, képzőművészet : a gyerekek személyes kifejező expresszív tevékenységének és az elvárható műelemzési, művészeti ismeretének leírása.
2. Vizuális kommunikáció : a vizuális megismerést szolgáló tevékenységek, és a köznapi – informatív tudományos képi közlésekkel kapcsolatos tananyag.
3. Tárgy- és környezetkultúra: a használati tárgyakkal, a tárgyalakító művészetekkel és az építészettel kapcsolatos alkotó és elemző tevékenységet tartalmazza.

A tananyag bővülő spirális elrendezésű, a témakörök és a fő tevékenységi formák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, műveleti szintjük emelkedik. A tananyag jellegét

tekintve gyakorlati tevékenység-központú. A tanítás során a kerettantervi követelmények leghatékonyabban a több témakör szempontjait magába foglaló komplex feladatokkal teljesíthetők.

Megismerő- és befogadóképesség

A vizuális művészetek iránti érdeklődés felkeltése, az ilyen élményekre való fogékonyság kibontakoztatása a gyerekek érzésvilágához közelálló, anyagukban, megoldásukban is figyelemfelkeltő, fantáziára ható alkotások bemutatásával, albumok, diaképek, filmek, s ha csak lehet eredeti művek, tárgyak, épületek, köztéri alkotások minél érzékletesebb megtapasztalása által, a róluk való szabad, képzettársításokra ösztönző beszélgetésekkel.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az ismeretszerzés és a kommunikáció területén. Fontos feladata az esztétikai nevelés, amelynek középpontjában a világ gazdagságának felfedeztetése, az érzéki tapasztalás érzékenységének (általában az esztétikai fogékonyságnak) a fejlesztése áll. Nem azonos bizonyos normák súlykolásával, ami könnyen előítéletek kialakulásához, a nyitottság megszűnéséhez vezethet.

A korábban művészet-centrikus tantárgy átalakítását a látás jelentőségének növekedése tette szükségessé - az ismeretszerzés és a kommunikáció területén a vizualitás ma minden korábbinál nagyobb hangsúlyt kap. A vizuális neveléssel szemben fontos elvárás, hogy az ismeretanyag és a tanulási módszerek tekintetében egyaránt a mához kapcsolódjék. A művészettörténeti ismeretek közvetítése során is törekedni kell arra, hogy az abból szerzett ismeretek segítsék a kultúra folytonosságának, a mai kulturális jelenségek lényegének megértését. Fontos a múlt és a jelen értékeinek felmutatása, hogy tanulóink a hagyomány és az újítás kapcsolatát gyakorlati tevékenységeikben élményszerűen megtapasztalják. A vizuális kultúra tanítása nagymértékben hozzájárul a nemzeti kulturális identitás megerősödéséhez, mai és múltbeli értékeink, népművészeti hagyományaink megismeréséhez.

A tantárgy célja továbbá kialakítani a látvány (legyen az a környezet vagy műalkotás) értelmezésének, kritikai feldolgozásának képességét, a megszerzett ismeretek, tapasztalatok közléséhez szükséges eszközöket, technikákat elsajátítani.

Kreativitás (Alkotóképesség; Problémamegoldó képesség) fejlesztése.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az önállóság, az alkotó magatartás kialakítása terén. Az órai gyakorlati feladatok sokkal inkább a kreatív önkifejezés és a problémamegoldó képesség fejlesztését szolgálják mint a szakoktatás előkészítését.

Önismeret, önértékelés, önszabályozás fejlesztése.

A rajzóra tevékenységek – akkor is, ha nem is kifejezetten ezt célozzák – segítik az önismeret, az önértékelés kialakulását, ha pedig a feladatok kellően motiválóak, a korosztályt valóban „megszólítják” fejlesztik a koncentráció képességet, az önszabályozást is.

A tanulási módszerek helyes megválasztása, a megfelelő pozitív pedagógiai attitűd ugyancsak fontos nevelési tényezők.

A vizuális nevelés komplex hatásainak köszönhetően - a fentiekkel összhangban - számos **kulcskompetencia** fejlesztéshez nagymértékben hozzájárul.

A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása során gyarapszik a szókincs, árnyaltabbá válik a fogalmazás. A rajzóra élményszerű gyakorlati tevékenységek a látvány, a kép a téri helyzetek érzékletes leírására készítetnek, illetve a feladatok kiadása során gyakran a leírást kell visszafordítani a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”. Ily módon válik a fogalmi és képi gondolkodás különbsége ismeretből tapasztalattá. A csoportos vagy projekt feladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejleszti az **anyanyelvi kommunikációt** és a **szocializációt**.

Az alkotó tevékenységek során megvalósuló ismeretszerzés, illetve ismeretfeldolgozás erőteljesen fejleszti az **önálló tanulás képességeket**.

A vizuális nevelés jellemzően önállóságra készítető kreatív, saját érdeklődésre építő komplex hatású gyakorlati feladatokon keresztül valósul meg, amelyek során lehetőség nyílik különböző élmények és ismeretek integrálására, ami nagyban segítheti a motiváció, a **kezdőélményező-képesség és vállalkozói kompetencia** kialakulását.

Azon túl, hogy a rajz és vizuális kultúra ismeretanyaga érinti a matematika bizonyos területeit is (alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek mennyiségek vizuális megjelenítése grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával; sík és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetése stb.), a strukturált, logikus gondolkodást fejlesztő projekt feladatok ugyancsak segítik a **matematikai kompetencia** fejlesztését. A **digitális kompetencia** elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy bizonyos feladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerzésre, szövegszerkesztésre, képfeldolgozásra. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten

számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

Az **esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség** fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés hangsúlyos feladata a vizuális kultúra tanításának. Közvetlen környezetünk vizuális kultúrájával beható ismerkedés megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, az egyetemes művészet megismertetése pedig - sok más mellett - a toleranciát. A különböző alkotási formák gyakorlati kipróbálása jelentősen hozzájárul az **énkép, az önismeret** kialakulásához, az önszabályozás megalapozásához.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha a rajzóra megőrzi sajátos karakterét, megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a szakképzésre való felkészítést szolgálják (legalább is nem elsősorban azt), hanem a mélyebb megértését, az élményszerű ismeretszerzést, valamint olyan képességek fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani.
- A tantárgy alapvetően gyakorlati jellegéből és módszereiből következően nagy lehetőséget nyújt a **differenciálásra**. Az órákon folyamatos a diák munkáját segítő, formatív értékelés, ami egyúttal lehetővé teszi a „személyre szabott” oktatást is.
- Az élményszerű, kreativitást fejlesztő, motiváló hatású feladatok, amelyek megoldása során a tanulók különböző helyekről származó ismeretei, személyes tapasztalatai érvényre juthatnak nagy segítséget jelenthetnek az átlagos, vagy éppen **tanulási problémákkal küzdő diákok** számára is. A vizuális alkotó tevékenységek segíthetik önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentráció képességük fejlesztését, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is.
- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzóriai feladatok valódi *komplex* feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé. Kerülni kell a befogadói, illetve alkotói jellegű ismeretanyag és tevékenységek éles szétválasztását az órai tevékenységek során, még akkor is, ha a számonkérésnél ez esetleg elkerülhetetlen. Az alkotói és befogadói magatartás merev szétválasztása mindkét oldal számára előnytelen, hiszen az *alkotás* elképzelhetetlen háttértudás nélkül, a *befogadás* pedig ugyancsak kreatív folyamat (akkor is, ha ez nem manuális tevékenységben nyilvánul meg).
- A tantárgy korábbi ismeretanyaga, főbb témakörei teljes egészében megmaradnak, ezek képezik a képességfejlesztés ismereti háttérét. A tárgy- és környezetkultúra, a vizuális nyelv, és a vizuális kommunikáció ismeretanyaga, csakúgy, mint a kifejezés, képzőművészet *„gyakorló terei”* a képességek fejlesztésének, ám ez utóbbinak neve *kifejezés, alkotásra* változik. A korábbi elnevezés ugyanis pontatlan, amennyiben körébe tartozónak tételezzük a művészettörténetet is, ami viszont nem szorítkozik a képzőművészetre. A tárgyban realizálódó vizuális művek, az építészet és alkalmazott művészetek műalkotásai is körébe tartoznak. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok, a konkrét feladatok meghatározásánál figyelembe kell venni csakúgy, mint a korosztály sajátos igényeiből adódó hangsúlyeltolódásokat.
- A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jelleget a tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni, és alkalmazni kell a képességfejlődés értékelésénél is.

1. Vizuális megismerő és közlőképesség

A környezet tárgyait, jelenségeit kíváncsian figyelő, a látottakat megjeleníteni és szóban is megfogalmazni tudó, vizuális megismerő képességek fokozatos fejlesztése. A gyermekek vizuális képzeletének, fogalmainak, képi gondolkodásának gazdagítása a látható világ érdekes, szép jelenségeire való rácsodálkozása, élményszerű megfigyelésének, képi megörökítésének lehetőségével.

2. Ábrázolástechnikai készségek, jártasságok

A szükséges képnyelvi és technikai képességek óvodából hozott tapasztalatbeli, készségbeli alapjainak további szilárdítása. Az ismert és megismert (rajzi, grafikai,

festési, mintázási, tárgyalakotási) eljárások gyakorlása mellett a bátor próbálkozás, kísérletezés ösztönzése.

3. Személyiségük fejlesztése

Énképük, önismeretük, aktivitásuk kibontakozásának segítése.

4. Esztétikai kifejező- és alkotóképesség kreativitás

A gyerekek kifejező képességeinek, vizuális fantáziájának, alkotókedvének fenntartása, továbbfejlesztése.

Befogadóképesség

A képzőművészet és a tárgyalakotó művészetek, egyes alkotásoknak és neves alkotóknak a megismerése, a lakóhely népművészeti hagyományainak, emlékeinek felfedező megismerése. A tanulóknak a műalkotásokhoz való befogadói viszony kialakítása.

1. Vizuális megismerő és közlőképesség

A tanulók személyiségfejlődésében, szocializációjában, tanulmányaiban, művelődésében nélkülözhetetlen vizuális megfigyelő és értelmező képességeinek, képnyelvi készségeinek, jártasságának fejlesztése, továbbá a köznap, a tudományos, a műszaki és a kommunikációhoz szükséges alapkészségek kiművelése.

2. Ábrázolástechnikai készségek, jártasságok

A képzőművészeti és kézműves jellegű képalakotó, plasztikai és tárgyalakotó munkában szereshető érzékelés tapasztalatokra, készségekre, jártasságokra támaszkodva a tanulók kifejező-alkotó-befogadó-megismerő képességeinek fejlesztése. A változatos technikák, anyagok megismerése által kísérletező kedvük, kreatív, problémamegoldó tervező, önellenőrző, kivitelező és önértékelő képességeik formálása.

3. Személyiségük fejlesztése

A tanulók személyes megnyilvánuláshoz való hozzásegítése az ábrázolás, alakítás, alkotás lehetőségével. Eszköz biztosítása belső világuk (képzeteik, fogalmaik, képzeletük, szemléletmódjuk a látható világhoz, az emberekhez való viszonyuk) kifejezéséhez, megjelenítéséhez.

Fejlesztési követelmények

1. Legyen képes a gyermek gondolatait, érzéseit, élményeit vizuális nyelvi eszközökkel, saját kifejezési céljai szerint és a tanuláshoz szükséges formában, a megismert technikák egyre jártasabb használatával megjeleníteni
2. Értse a műalkotások, képi közlések , tárgyak életben betöltött szerepét.
3. Tudjon térben tájékozódni, tudja a maga számára értelmezni a tankönyveiben, környezetében található vizuális közlő, eligazító jeleket. Ízlésítéletét néhány szempont alapján indokolja.
4. Általános nevelési követelmény a saját és mások munkájának megbecsülése, a kultúra és a környezetvédelem fontosságának megértése, az esztétikai élmények iránti nyitottság, törekvés az értékes és az értéktelen megkülönböztetésére.

A tantárgyi fejlesztés eredményeképpen várható a tanulók egyéni eltéréseket mutató képesség, készség, ismeret, és magatartásbeli fejlődése, melynek tényét minden esetben önmaguk év eleji szintjéhez, valamint az életkori jellemzőkhöz viszonyítva ítéldhetjük meg.

Értékelés

Tantárgyunk a vizuális kommunikációnak a művészeti, és tárgyi-környezeti és a

tömegkommunikációs területeit is magába foglalja.

Ebből a tartalmi komplexitásból, a tevékenységek, ismeretek sokféleségéből következően, még egy-egy gyermek tantárgyi teljesítményei is mindig többszínűek. Más-más színvonalú eredményt érhetnek el a képzőművészeti jellegű kifejezés, a képi közlés, a tárgyalkotás, vagy a művészeti ismeretek területén. Erre alapozott fejlesztő munkánk során a feladatokban, a követelményekben, de az ellenőrzés, értékelésben is maximálisan rugalmasak, a gyermekek eltérő adottságaihoz, egyéni fejlődésének üteméhez igazodók lehetünk!

Az értékelés célja, hogy a gyermekek rendszeres és következetes visszajelzést kapjanak saját ábrázolásbeli fejlődésükről, pontosan lássák, miben voltak jók, miben kell igényesebbnek lenniük, igyekezetük és alkotókedvük milyen eredményt hozott az adott értékelési időszakban. Feladata, hogy a számonkérés, osztályozás és minősítés eszközeivel a tanulókat az önértékelésben, saját fejlődésük követésében, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa, az önellenőrzés és a korrektúra által speciális tanulási módszert sajátíttasson el velük.

Szempontjai:

A megítélés minden esetben a tanuló személyiségének, adottságainak és a magunk fejlesztőmunkájának valamint a követelmények elvárásainak összevetésével, a fejlődés tényének és mértékének megállapításával történjék.

A türelmes, a tanuló személyiségét alkotásain keresztül is tisztelő, szeretetteljes légkörű egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óra végi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, vagy a feladatnak való megfelelés mértékét állapítsák meg.

Az értékelés alkalmai szolgálják az eredmények megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és ízlésének alakítását, maximálisan biztosítják a teljesítmény örömét az egyes gyerekek és a közösség részére is.

Az értékelés, ellenőrzés lehetséges módjai:

1. Egyéni és közös korrektúra, a konkrét alkotással kapcsolatos személyes konzultációk, az önellenőrzés megkövetelése a tanórákon történő folyamatos szóbeli értékelés keretében.
2. Közös értékelés, az eredmények áttekintésekor az elvégzett munka feletti öröm kinyilvánítása. Az adott szempontok szerinti elemzés a tanulók és a nevelő részéről egy-egy feladat, feladatsor, téma feldolgozás elkészültekor. Az osztály vagy csoport és benne az egyének teljesítmények összevetése a céllal, kiemelve a sikeres megoldásokat, az eredeti ötleteket, a művesség szintjét, a fejlődés tényét, a feladat megértését, az eredetiséget.
3. Mindezek summájaként érdemjegyekkel való tanévközi és félévi valamint év végi értékelés.

Iskolai kiállítások a helyi hagyományok részeként, az év végi munka áttekintése, bemutatása céljából (iskolanaphoz, gyereknaphoz, tanévvégéhez, vagy más jeles eseményhez kapcsolva).

Iskolai, területi, országos, képzőművészeti és művészettörténeti versenyeken való részvétel.

Benevezés a hazai és nemzetközi pályázatokra.

Feltételek

Ajánlott tankönyvek:

1-3. évfolyam

Képek könyve Rajz általános iskola 1-3. Nemzeti Tankönyvkiadó.

4.évfolyam

Ábrázolás és művészet Nemzeti Tankönyvkiadó

Tanulói-tanári kézikönyvek a szakteremben:

Rajz kézikönyv 1-2. o. (Apáczai Kiadó) á

Népművészet I.II. gimn.(Nemzeti Tankönyvkiadó) á g sz szk rajz I.II. gimn.(Nemzeti T.) á g

Lantos F.: Képekben a világ (Nemzeti T.) á g sz szk

Kárpáti A.: Képolvasás (Nemzeti T.) á A képzőművészet iskolája I.II. (Képzőművészeti Alap) á g sz szk

Kepes Gy.: A látás nyelve (Gondolat, Bp. 1979.) á g sz szk

E.H.Gombrich: A művészet története (Gondolat 1975.) á g sz szk

A művészet története Magyarországon (Képzőművészeti Alap 1964) á g sz szk

Nézz, láss, kérdezz I.III. (Lastegro, Christina-Testa, Francesco (gondolat 1983) a g sz

Szemtanú-művészet sorozat (Park kiadó) a g sz szk

Diasorozatok: Műalkotások elemzése 2-8. (Magyar Diafilmgyártó)

Rajz és vizuális kultúra az 1. évfolyamon

Részei

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (6+2 óra)
2. Kifejezés, képzőművészet (26+7 óra)
3. Tárgy- és környezetkultúra (13+2 óra)

Óraszám: 56 óra /tagozatos osztály: 18 óra /

Cél:

Tantárgyunk célja 1-2. osztályban, hogy a kisiskolások óvodából magukkal hozott egyéni ábrázolási, kifejezési szintjüket és kedvüket fenntartsa, ebben a gyermekeket megerősítse, készségeik további formálódását biztosítsa.

A valamiért lassabban fejlődő gyerekeket megfelelően motivált tevékenységgel sikerekhez juttassa és a második tanév befejeztéig legalább az átlag szintjére felzárkóztassa.

Az évfolyam befejeztéig – az általános életkori jellemzőknek megfelelően- teljessédjék ki a kisiskolások ábrázolóképesége:

- a képzőmezőt bátran népesítsék be, tudják képeiken a számukra fontos elemet (főszereplőt, elhelyezéssel), mérettel, színnel kiemelni
- amikor témáikban embert ábrázolnak, törekedjenek figuráikat nemek szerint apróbb részletekkel is jellemezni (ruha, gomb stb.)
- ismerjék a színek neveit, tudják csoportosítani, kiválogatni a pirosat, sárgát, kéket és tudjanak belőlük képalakításaik során tetszésük szerint narancsokat, lilákat, zöldeket keverni.
- Vegyenek részt aktívan, érdeklődéssel népművészeti tárgyak, környezet, műalkotások, szép fotók, illusztrációk nézegetésében és bátran közöljék felmerülő gondolataikat
- Tudjanak – nevelői vezetéssel – adott cél szerinti kis tárgyakat elgondolni, elkészíteni
- Legyenek szilárd képességeik a vonalképzésben, az ecsettartásban, a

- festékfeloldásban, keverésben, színfoltok egymás mellé festésében
- Rajzeszközeiket gondosan kezeljék, tartsák be a tanító által elvárt munkamenetet (képzeljék el, mit akarnak készíteni, ecsettel vázoljanak, törekedjenek munkáikat kidolgozni, felszólításra ellenőrizték az eredményt)
- Tudjanak agyaggal, gyurmával, papírral bánni.

Előzmény:

Az iskolába lépéskor a kisgyermekek többsége rajzaiban gazdag, egyéni jelkészlettel (sémákkal), jól tagolt, ún. kétvonalas embersémával, a térviszonyok (lent, fent, mellette, ritkábban mögötte) alapvető jelzésével, elemi szintapasztalatokkal, de még nem eléggé érett szem-kéz koordinációval, bizonytalan grafikai tudással, színhasználati készséggel rendelkezik. Így az első osztályban nem várhatunk kiforrott készségeket. Látnunk kell, hogy az ábrázolásbeli fejlődés folyamatának különböző fokán álló kisgyermekek kerülnek hozzánk! A rajzórák szűkös időbeli és térbeli lehetőségei miatt pedig az óvodai ütemhez képest lelassulhat, időben is nagyon széthúzódhat a kisgyermekek készségbeli fejlődése! A látáskultúra tanításában (mely egyben az írástanítás, a képi gondolkodásra épülő tanulás nélkülözhetetlen segítőtársa is) ezért a gyermek ábrázoló, alakító, manipulációs tevékenységeiben (különösen a festésben és a mintázásban), valamint módszereinkben az óvodai foglalkozás jellegének továbbvitelére, e folyamat töretlenségének megtartására törekszünk, az iskolai élethez való alkalmazkodást a kisgyermek számára ezzel az ismerős tevékenységgel könnyítve meg.

Belépő tevékenységek:

- 1 Személyes élmények, látvány, történet kifejezése síkban és térben, rajzolással, festéssel, mintázással.
- 2 Műalkotások, illusztrációk szemléltetése, megbeszélése
- 3 Látványok megfigyelése és értelmezése
- 4 Vizuális jelek felismerése, megértése
- 5 Tárgyak csoportosítása, rendezgetése, formájuk és rendeltetésük megfigyelése
- 6 Tárgy készítés, díszítés, környezetkialakító tevékenység

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
1. Megismerő és befogadó képesség
<i>1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása</i> Látványok megfigyelése, leírása (formák, arányok, színek, felületek). Elemi térviszonyok megfigyelése (lent-fent, jobbra-balra, elől-hátul). Vonalak és foltok tanulmányozása a képeken, ábrákon. Tárgyak, élőlények témába ágyazott ábrázolása legjellemzőbb vonásaik egyéni megragadásával, mozdulatok egyéni megjelenítése síkon és térben.
<i>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás</i> A természeti és a mesterséges formák közötti különbségek és hasonlóságok megfigyelése, elemzése. Tárgyak térbeli helyének meghatározása. Tárgyak formája és rendeltetése közötti összefüggés felfedezése, megbeszélése, tudatosítása. Tárgyak csoportosítása rendeltetésük, nagyságuk, színük, formájuk, anyaguk szerint. Egyszerű tárgyak (pl. játékok) készítése elképzelés alapján és mintakövetéssel. Díszítés.

<i>1.3 Kommunikációs képességek</i> Jelek, ábrák gyűjtése, válogatása, csoportosítása a közlés rendeltetése szerint (<i>pl. közlekedési jel, kereskedelmi márka</i>). A vizuális jelek tulajdonságainak megfigyelése. Testmozgások, gesztusok legfontosabb jellemzőinek megállapítása és ábrázolása.
2. Kreativitás
<i>2.1 Alkotóképesség</i> Szemlélődés, beszélgetés a látványról, az ábrázolt tárgyakról, élőlényekről, színekről, formákról, tanulói munkákról és műalkotásokról. Megfigyelés, beszélgetés (<i>lehetőleg eredeti</i>) szoborról, festményről. Élmények személyes hangú kifejezése rajzokban, festményekben, szobrokban (<i>pl. emberekhez, állatokhoz, növényekhez kötődő vagy családi, iskolai témák</i>). Szépirodalmi téma (<i>pl. meseélmény</i>) megjelenítése síkban, térben. Kiemelés mérettel és színnel. Új technikák kipróbálása. Ceruza-, filctoll-, kréta- és ecsetrajz. Vízfestés (<i>pl. ecsettel, újjal</i>), vegyes technikák (<i>pl. kréta és festék keverése</i>). Mintázás agyagból, plasztilinből. Tárgykollázs, konstruálás, anyagalakítás, hajtogatás, vágás (<i>pl. papírból, textiltől</i>). Nyomat készítés (<i>pl. krumplinyomat, frottázs</i>).
<i>2.2 Problémamegoldó képesség</i> Szépirodalmi illusztrációkon a cselekmény és a szereplők jellemzőinek összekapcsolása. Képi elemek helyének meghatározása és rendezése. Formák, vonalak és színek szerepének megnevezése.
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben Anyaghasználat. Formaalakítás. Téralakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezőmód.
--

Módszertani alapelveink

1. Élményszerűség
2. sokszínű nevelői motiváció mellett a gyermekek nagyfokú „alkotói szabadságának”, az ajánlott témák mellett az egyéni élményfeldolgozás lehetőségének mindenkor biztosítása.
3. A tevékenység, az alkotás, létrehozás, felfedezés örömeinek elsődlegessége az oktató módszerrel szemben. A tanítás a tanító „hívó” magatartásával motivált tevékenységben elért legkisebb eredmény megerősítése, a tapasztalatok szóbeli megfogalmazása útján valósuljon meg.
4. Műhelyjelleg: a változatos anyagok és technikák alkalmazása, a kísérletezés, próbálkozás, a valamit elrontás, az újrakezdés lehetőségeinek, eszközbeli és térbeli feltételeinek megteremtése.
5. A nagyobbaknál fokozatosan a művességre, az ötletek akár több tanórán való megvalósítására törekvés.
6. A kisgyermeki ábrázolás minden formáját úgy kell felfognunk, mint „személyiségüknek egy kivetített darabját. Érzelmileg minél inkább foglalkoztatják élményeik feldolgozása, belső világuk kifejezése, annál jobban érinti őket műveik fogadtatása. Csak a tanító

összinte érdeklődése, a gyermeket elfogadó, munkáját tiszteletben tartó magatartása oldhatja az önbizalomhiányból, vagy a nyiladozó önkritikából a technikai gyakorlatlanságból adódó gátlásokat.

Házi feladatot ne adjunk, de bíztassuk a gyermekeket, hogy szabadidejükben, s a tanulás témái kapcsán is minél többet rajzoljanak, fessenek, mintázzanak, gyűjtsenek.

Az értékelés sokféle módja, rendszeressége a kisiskolásoknál mindenkor a pozitívumok megerősítését, az eredeti ötletek, a kis eredmények elismerését, a biztatást, bátorítást szolgálja.

Feltételek:

Közös használatú anyagok, szerszámok:

- papírok, ragasztók, rögzítő eszközök, ollók stb.
- kb. 25-30 kg fazekas agyag, tárolóedény, polcok a tároláshoz

Ajánlott tanulói felszerelés:

- „B-s ceruzák” (kb. 3 db), puha, 12 színű színes ceruza készlet
- 12 színű gombfesték + 1 tubus fehér tempera
- nagyobb vizes edény, szivacs, törlőruha
- 3 db ecset (2-es, 3-as, 5-ös)
- 30 db iskolai, 10 db műszaki A3-as rajzlap
- színespapír készlet, egyéb vegyes papírok (a lehetőség szerint)
- olló, egy tubus ragasztó
- egy csomag gyurma (ha az iskola nem tudja a sokkal olcsóbb agyagot biztosítani!)
- 1 db A3-as rajztömb a munkák tárolásához (dekorációs kartonból hajtva, bekötve, névvel ellátva, több tanévre szólóan)
- zsák az eszközök tárolásához
- negyedíves rajztábla (mintázáshoz is, több tanévre szólóan)

1. *Vizuális nyelv és kommunikáció (6+2 óra)*

2. *Kifejezés, képzőművészet /26+7 /*

3. *Tárgy és környezetkultúra (13+2 óra)*

A továbbhaladás feltételei – értékelés szempontjai

A kerettanterv nem határoz meg feltételt. Az értékelésnek a tanuló önmagához és az életkornak megfelelő képességszinthez viszonyított képességfejlődését kell tükröznie.

Rajz és vizuális kultúra 2. évfolyam

Részei

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (6 óra)
2. Kifejezés, képzőművészet (22+7 óra)
3. Tárgy- és környezetkultúra (16+4 óra)

Óraszám: 55 óra / tagozatos osztály : 18 óra /

Cél:

Tantárgyunk célja 1-2. osztályban, hogy a kisiskolások óvodából magukkal hozott egyéni ábrázolási, kifejezési szintjüket és kedvüket fenntartsa, ebben a gyermekeket megerősítse, készségeik további formálódását biztosítsa.

A valamiért lassabban fejlődő gyerekeket megfelelően motivált tevékenységgel sikerekhez juttassa és a második tanév befejeztéig legalább az átlag szintjére felzárkóztassa.

Az évfolyam befejeztéig – az általános életkori jellemzőknek megfelelően – teljessédjék ki a kisiskolások ábrázolókészsége:

- a képzőmezőt bátran népesítsék be, tudják képeiken a számukra fontos elemet (főszereplőt, elhelyezéssel), mérettel, színnel kiemelni
- amikor témáikban embert ábrázolnak, törekedjenek figuráikat nemek szerint apróbb részletekkel is jellemezni (ruha, gomb stb.)
- ismerjék a színek neveit, tudják csoportosítani, kiválogatni a pirosat, sárgát, kéket és tudjanak belőlük képalakításaik során tetszésük szerint narancsokat, lilákat, zöldeket keverni.
- Vegyenek részt aktívan, érdeklődéssel népművészeti tárgyak, környezet, műalkotások, szép fotók, illusztrációk nézegetésében és bátran közöljék felmerülő gondolataikat
- Tudjanak – nevelői vezetéssel – adott cél szerinti kis tárgyakat elgondolni, elkészíteni
- Legyenek szilárd képességeik a vonalképzésben, az ecsettartásban, a festékfeloldásban, keverésben, színfoltok egymás mellé festésében
- Rajzeszközöket gondosan kezeljék, tartsák be a tanító által elvárt munkamenetet (képzeljék el, mit akarnak készíteni, ecsettel vázoljanak, törekedjenek munkáikat kidolgozni, felszólításra ellenőrizték az eredményt)
- Tudjanak agyaggal, gyurmával, papírral bánni.

Belépő tevékenység:

- egyéni élményfeldolgozás
- a kifejezőeszközök (vonalak, foltok, színek, felületek, ritmusok, síkbeli és térbeli formák) árnyaltabb alkalmazása
- műalkotások megismerése, alkotók és művek megnevezése
- ábrázolás közvetlen szemléletre támaszkodó emlékezet alapján
- képzetépítés, az egyéni formakincs gazdagítása, érzéki-tapasztalati úton, a természet és a mesterséges környezet látványainak, emberi gesztusainak megfigyelés által
- tárgyformálás, díszítés, a tárgyalakító folyamat, forma és rendeltetés viszonyának tapasztalati megismerése

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
--

1. Megismerő és befogadó képesség
<i>1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása</i> Egymás munkáinak és műalkotásainak a megfigyelése, az élmény összetevőinek (pl. anyag, forma, tér, szín, elhelyezés, téma) megbeszélése. Néhány festmény és szobor alkotójának, a mű címének megnevezése. Élőlények, tárgyak adott szempontok szerinti vizsgálata és ábrázolása (pl. anyag, jellemző forma és szín). Élőlények, tárgyak ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján. Árnyaltabb vizuális minőségek (többféle színárnyalat, vonalvastagság, szabályos és szabálytalan forma). Egyensúlyteremtés a formák, színek szimmetrikus elrendezésével, Egyszerű vonal-, folt-, tömeg- és színritmusok készítése.
<i>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás</i> Köznapi és ünnepi tárgyak formája, díszítése és rendeltetése közötti összefüggések elemzése. Tárgyak megadott szempontok szerinti csoportosítása, vizsgálata. Funkcionális és díszítő formálás különbségeinek elemzése. A díszítés mintáinak, elemeinek megfigyelése. Közismert tárgyak üzenetének megfejtése. Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagokból (pl. játékhoz, ünnephez, meséhez). Csomagolás készítése mintakövetéssel, csomagolóanyag díszítése egyénileg (pl. ajándékhoz). Környezetalakító tevékenység.
<i>1.3 Kommunikációs képességek</i> Egyszerű, mindennapi magyarázórajzok, jelek értelmezése, megfejtése (pl. tankönyv ábrái).

Karakteres emberi gesztusok (testbeszéd, mimika) olvasása. Saját információközlő jelek létrehozása (pl. a tornazsák, az öltözőszekrény megjelölésére). A síkbeli ábrázolás elemeinek használata (pontok, vonalak, foltok, színek). A vonalfajták (egyenesek, görbék, vékonyabbak, vastagabbak, határolók és felületkitöltők).
2. Kreativitás
<i>2.1 Alkotóképeség</i> A legismertebb festészeti műtípusok (pl. csendélet, portré) megismerése, felismerése. A körplasztika és a dombormű jellemzőinek összevetése (azonosságok, különbségek). Elképzelten jelenet ábrázolása rajzban, festményben, szoborban. Személyes és közös élmények képi-plasztikai feldolgozása. Művészeti élmény (pl. bábszínház) megjelenítése síkban, térben. Új technikák kipróbálása. Ceruza-, filctoll-, golyóstoll-, kréta- és ecsetrajz. Vízfestés és vegyes technikák. Formálás agyagból, plasztilinból (pl. mintázás, hurkafelrakás, formába nyomás, pecsételés). (Origami jellegű) papírhajtogatás. Papírvágás, ragasztás. Dúckészítés, nyomtatás, nyomhagyás (pl. papír, termés, levél). Egyesű bábkészítési technikák (pl. síkbáb, ujjbáb, hengerbáb). Fonás, nemezelés.
<i>2.2 Problémamegoldó képesség</i> Mimika, grimasz tanulmányozása, utánzása. Érzések, személyek megjelenítése, összekapcsolása. Változások tudatosan megfigyelt vizuális jellemzőinek megjelenítése (pl. évszak, időjárás).
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben
 Anyaghasználat.
 Formaalkítás.
 Téralkítás.
 Színkeverés.
 Kompozíció.
 Kifejezés mód.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A mű kiválasztását témában és technikában egyaránt a tananyag feldolgozáshoz igazítsuk!

1–2. osztályban: Steindl Imre: Országház, Thököly vár–Késmárk; Medgyessy Ferenc: Anyaság; Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra; Kovács Margit: Szamaras, Sámson dombormű; Szőnyi István: Este; Csontváry Kosztka Tivadar: Mária kútja; Pablo Picasso: Maia arcképe; Ferenczy Noémi: Noé bárkája–gobelinrészlet; Népművészet: Kispaládi parasztház, Cifraszűr, Bölcső, Csengős népi játék.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg.

Második osztály végére a tanulók általában tudják kifejezni élményeiket, tudjanak megrajzolni egyszerű helyzeteket, változásokat, tudják elrendezni a képelemeket, egyszerű tárgyakat tudjanak elkészíteni. Több színárnyalatot is használjanak, legyenek képesek mintaképzésre, sorolásra. Tudjanak megnevezni néhány műalkotást és művészt, tudják megfogalmazni a különbséget a használati és a dísz tárgy között.

1. *Vizuális nyelv és kommunikáció (6 óra)*

2. *Kifejezés, képzőművészet (22 + 7 óra)*

3. *Tárgy és környezetkultúra (16 + 4 óra)*

A továbbhaladás feltételei:

Rajz és vizuális kultúra 3. évfolyam

Részei:

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (13 óra)
2. Kifejezés, képzőművészet (23 +11 óra)
3. Tárgy- és környezetkultúra (23 + 4 óra)

Óraszám: 74 óra /a tagozatos osztály: 37 óra /

Cél:

A tantárgy célja és feladata a 3-4. osztályban, hogy az életkorra olyannyira jellemző alkotókedvet, kreativitást, önkifejezési vágyat, a látható világ jelenségei a képző- és tárgyalakító művészet iránti fogékonyságot és érdeklődést minden egyes gyermekben kibontakoztassa, fenntartsa, s mindehhez motivációt, tevékenységi lehetőségeket, teret biztosítson.

Fejlesztendő képességek:

- önkifejezési, s ez által önismereti, önértékelési képességek, én tudat, önbizalom

- az alkotás örömeinek átélése
- az alapvető vizuális, esztétikai, művészeti ismeretek megszerzésének képessége
- esztétikai érzékenység, a rácsodálkozás, szemlélődés készségei
- vizuális észlelő és tapintási képességek
- érdeklődés, kíváncsiság a látható jelenségek iránt
- képesség felfedező megfigyelésre
- vágy és törekvés a látható dolgok megismerésére, megértésére
- kreativitás, ötletesség, tettekkészség
- teljesítményigény, valamint megbecsülésének képességei
- s mindezekkel a gyermek vizuális kommunikációs (látási és láttatási) készségeinek fejlesztése

Belépő tevékenységek:

- forma, szín és tónusárnyalatok megfigyelése, kompozíció, ritmus tudatosabb megválasztása
- események illusztrációja, történetek kifejezése képsorozatokban
- műalkotás vizsgálata adott szempont szerint
- műfajok (festészet, szobrászat) és műtípusok (pl. tájkép, életkép) ismerete, műélmény megfogalmazása
- nézetek alkalmazása a térábrázolásban
- tárgyábrázolás megfigyelés alapján
- mozgásábrázolás, változás fázisainak rögzítése
- ábra és üzenet kapcsolatának vizsgálata
- térkép, alaprajz megértése
- önálló tárgykészítés adott rendeltetésnek megfelelően
- mai és régi tárgyak formájának, funkciójának összevetése
- a lakóhely egy jelentős emlékének, közgyűjteményének megismerése
- könyvtárhasználat

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
1. Megismerő és befogadó képesség
<i>1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása</i> Az ábrázolási szándék, a vizuális nyelvi elemek és az elrendezés viszonyának elemzése műalkotásokon Vonal-, folt-, forma- és színritmusok megfigyelése. Néhány tanult műalkotás, valamint szerzőjének és a mű címének ismerete. A közvetlen természeti és mesterséges környezet szemlélése, jellegének elmondása. Építmények összehasonlítása megadott szempontok (pl. <i>rendeltetés</i>) alapján. Tárgyak vizuális jellemzőinek megállapítása és ábrázolása (sík jellegű és tömörszerű forma). Térviszonyokat és mozgást kifejező ábrázolások. Egyszerű természeti vagy mesterséges tárgy ábrázolása látvány szerint, valamint elől- és oldalnézetből.

<i>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás</i> Tárgy jellemző nézete, a látvány és az ábra megfeleltetése. A használati tárgyak megjelenése, jelentése, ennek kifejezőeszközei (alak, szín, anyag). A rendeltetés (tartalom) és a forma összefüggéseinek megfigyelése, elemzése, a jelen és a múlt néhány tárgya és a lakóhely jellegzetes építményei kapcsán. A tárgyalkotás, a konstruálás lépései, a funkcionális és anyagszerű formaképzés. Funkciónak megfelelő egyszerű tárgy készítése (pl. játékok, bábok, edények, taneszközök). Csomagolás készítése minta után és egyéni elképzelés alapján (papírból, textilből). Az egyszerű tárgyalkotó folyamat végigvitele: ötlet (gondolati terv), elkészítés, kipróbálás. Környezetalakító tevékenység (pl. díszletkészítés). Könyvtárhasználat, elérhető helytörténeti vagy közgyűjtemény felkeresése.
<i>1.3 Kommunikációs képességek</i> Elképzeltek tér ábrázolása felülnézetből (pl. várkastély), esetleg makettjének közös elkészítése. Változások, folyamatok, jellegzetes állapotok, helyzetek ábrázolása képsorokkal. Egyszerű összefüggések ábrázolása magyarázó rajzzal. A jellemző nézet és a forma jelölése, a körülhatároló vonal. A folt a felület betöltésének eszköze. A folt mint a forma jele (pl. árnykép). Történés sorrendjének értelmezése fázisrajzok alapján (pl. képregény). Képi információk értelmezése: egyszerűség, érthetőség, a jel és a jelentés viszonya. Az alaprajz fogalmának megismerése, értelmezése. Egyszerű alaprajzok és térképek olvasása, értelmezése, összevetésük a valós terekkel. Konkrét útvonal megajzolása emlékezetből.
2. Kreativitás
<i>2.1 Alkotóképesség</i> Műalkotás olvasása, összehasonlítása szempontok szerint; a műélmény megfogalmazása. Képzőművészeti műfajok (pl. festészet) és műtípusok (pl. tájkép) jellemzőinek elemzése. Műalkotás-technikák felismerése: akvarell, olajfestmény, kő-, agyag-, bronzszobor. Egyéni és közös élmények (pl. szépirodalmi) feldolgozása, színben, rajzban, plasztikában. Új technikák kipróbálása. Rajzolás rosttollal, krétával, ceruzával. Viaszkarc. Festés temperával, vízfestékekkel, krétával, vegyes technikával. A mintázás újabb technológiai változatai: építés lapokból szabásminták alapján, díszítés nyomhagyással. Különböző tárgy- és anyagnyomatok, kollázstechnikák. Papírtárgyak, papírmunkák (kivágások, papírmetszet, mozaik, montázs). Konstruálás modellező anyagokból (textil, papír, agyag, talált tárgyak).

<i>2.2 Problémamegoldó képesség</i> A képző. Komponálás különböző formákban (pl. álló, fekvő téglalapon). Események, történetek ábrázolása egy képben és képsorozatokban (pl. útinapló). Az elbeszélő ábrázolás, a lényeges mozzanat kiemelésének eszközei.
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás
Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben Anyaghasználat. Formaalakítás. Térialakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezés mód.

Új technikák használata:

- anyagalakítás konstruálás a megismert eljárásokkal (játékok, bábok, edények,

taneszközök)

- egyszerű tárgyalató folyamat végigvitele (ötlet, gondolati terv, elkészítés, kipróbálás)
- agyagmunkák, építés lapokból szabásminták alapján, díszítés sablonok használatával
- papírmunkák (kivágások, papírmetszet, mozaik)
- textilmunkák (fonás, szövés, fűzés)
- elemzések, feladatok a tankönyv alapján
- rajzolás rosttollal, krétával, ceruzával, viaszkarccal
- festés temperával, vízfestékekkel, krétával, vegyes technikával
- kollázstechnikák, anyagnyomatok
- papírmunkák, montázs
- akvarell, olajfestmény, kő- agyag- bronz szobor megismerése

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások:

Hollókői ház, Füstös konyha, Matyó tisztaszoba, mai lakóház külső és belső képe,

Árva vára

Pollack Mihály: Nemzeti múzeum

Schaár Erzsébet: Kirakat

Constantin Meunier: Teherhordó munkás

Ferenczy Béni: Játzó fiúk

Albrecht Dürer: Nyúl, Önarckép – ezüstvessző rajz, Hónapok – Berry herceg óraskönyvéből

Eugène Delacroix: Villámtól megriadt ló

Paul Cézanne: Csendélet

Ferenczy Károly: Festőnő

Fényes Adolf: Testvérek

Vaszilij Kandinszkij: Festmény három folttal

Bálint Endre: Vándorlegény útra kél, Kentaur alakú aquamanile, Ember alakú butella

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (13 óra)

A 3. osztály befejezésekor a gyermekek a megnevezés és felismerés szintjén ismerjék az alapvető képi kifejezőeszközöket, törekedjenek azok célnak megfelelő alkalmazására. Legyenek bátrak, ötletesek a képfelület, vagy térrész betöltésében, válják tudatosabbá az elrendezés szerepének ismerete, tudják a számukra fontos részleteket hangsúlyozni.

Ismerjék fel a tapasztalt, tanult kifejezés formákat társaik munkáiban, műalkotásokon és különféle képi közlésekben is.

2. Kifejezés, képzőművészet (23 + 11 óra)

A 3. osztály befejezésekor legyen a gyermek képes élményeinek kifejező feldolgozása mellett elbeszélő jellegű képek, plasztikák készítésére is. Rajzaiban törekedjék alakjainak jellemzésére, jelenítsen meg több kifejező részletet, a kivitelezésben egyéniségének megfelelően legyen gondosabb, igényesebb. Vegyen részt aktívan a műalkotásokkal, műemlékekkel való foglalkozásban, használja a könyvtár művészeti könyveit is idevágó feladatainak megoldásában,

gyűjtsön művészeti ismereteihez képeket, reprodukciókat.
Formálódjanak technikai készségei a tanult és gyakorolt képzőművészeti jellegű eljárásokban.

3. Tárgy- és környezetkultúra (23 + 4 óra)

A 3. évfolyam befejezésekor törekedjék a gyermek saját képzeletének érvényesítésére a tárgyalakításban. Tudja terveit, a megvalósítás menetét elgondolni és elmondani. Legyen képes a követendő minta megértésére és egyre önállóbb követésére. Vegyen részt érdeklődéssel népművészeti tárgyak és köznapi tárgyak, az épített környezet megfigyelésében, ennek során legyen képes a rendeltetés megértésére. Formálódjanak tárgyalakító készségei, legyen önálló a megismert eljárások használatában. Kísérletezzék, próbálkozzék bátran az anyagok alakításával, ötletei megvalósításával.

A továbbhaladás feltételei – az értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg.

A harmadikos tanuló legyen képes a jellegzetes formákat ábrázolni, színeket visszaadni, magyarázó rajzot készíteni, rendeltetésszerű tárgyat konstruálni. Tudja megfogalmazni műélményét, tudjon megnevezni 5-6 művet és művészt, ismerje lakóhelyének néhány nevezetes épületét, szobrát.

Rajz és vizuális kultúra 4. évfolyam

Részei:

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (6+2 óra)
2. Kifejezés, képzőművészet (23 + 5 óra)
3. Tárgy- és környezetkultúra (15 + 4 óra)

Óraszám: 55 óra / a tagozatos osztály : 37 óra /

Cél:

A tantárgy célja és feladata a 3-4. osztályban, hogy az életkorra olyannyira jellemző alkotókedvet, kreativitást, önkifejezési vágyat, a látható világ jelenségei a képző- és tárgyalakító művészet iránti fogékonyságot és érdeklődést minden egyes gyermekben kibontakoztassa, fenntartsa, s mindehhez motivációt, tevékenységi lehetőségeket, teret biztosítson.

A 4. osztály befejezésekor teljessédjene ki a tanulók életkorra jellemző, de egyénenként eltérő ábrázoló és alkotó- alakító képességei:

- szilárd készségeik legyenek az alapvető képi és plasztikai kifejezőeszközök használatában

- rendelkezzenek élményeik, elképzeléseik képi (grafikai, festői) és plasztikai megfogalmazásának készségeivel
- legyenek jártasak a képzőművészeti (grafikai, festészeti, szobrászati), népművészeti alkotások megfigyelésében és közös elemzésében
- ismerjék a művészeti ágak főbb műfaji sajátosságait
- legyenek képesek egyszerű képi közlések kidolgozására és elkészítésére
- tudjanak adott látványt, tárgyakat néhány szempont alapján megfigyelni, értelmesen megrajzolni és megbeszélni (Milyen?, Miért ilyen?, Hogyan változik?

-)
- rendelkezzenek színkeverési tapasztalatokkal, alapvető színismeretekkel (színkör, fő- és mellékszín, színellentétek)
- formálódjanak kézműves készségeik, értsék a tárgy rendeltetése, anyaga és megformálása közötti alapvető összefüggéseket
- vegyenek részt érdeklődéssel a közvetlen környezet megfigyelésében, elemzésében

Belépő tevékenységek:

- ellentétek megjelenítése, hangsúlyozás kiemeléssel
- vizuális nyelvi elemek árnyalt alkalmazása, tudatos komponálás
- a gondolat, hangulat kifejezéséhez az eszköz megválasztása: a formák, foltok, tömegek elrendezése
- műalkotások hatása, témája és technikája közötti összefüggés jellemzőinek felismerése
- képzőművészeti műfajok rendszerezése, népművészeti tárgyak megismerése
- a térábrázolás új eleme a közvetlen megfigyelésen alapuló forma és színtanulmány, a takarás megfigyelése, dinamikus mozgásábrázolás
- nézetrajzok, útvonalrajzok, térképek készítése
- tárgykészítés adott igény alapján
- tárgyelemzés, épületelemzés az anyag, a rendeltetés és forma kapcsolatának feltárásával

TÉMAKÖRÖK, TARTALMAK, TEVÉKENYSÉGEK
1. Megismerő és befogadó képesség
<i>1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása</i> Képzőművészeti alkotások elemzése: téma, kompozíció, szín, forma, tér, anyag, tartalom, kifejezőerő szempontjából. Festmény, grafika és szobor alkotója, címe, műfaja, technikája. Térkifejezési módok: nézőpontok változtatása, takarás, feljebb-lejjebb helyezés. A felülnézet. Modellek rálátásos ábrázolása megfigyelés alapján (színbeli és tónusos megjelenítés). Megtapasztalt folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása (pl. egy növény élete). A formák és színek közlési szándéknak megfelelő elrendezése a képmezőben, illetve a térben. Foltok és tömegek mint a testesség hangsúlyozásának eszközei.

A vázoló vonalak, a körvonal, vonalrendszerek, szerkesztett és szabadkézi vonalak. A sötét-világos, hideg-meleg színkontrasztok figyelemfelhívó jellege.
<i>1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás</i> Köznapi és ünnepi tárgy elemzése a rendeltetés, az anyag, a méret, a forma szempontjából. Épülettípusok (pl. középület) elemzése a rendeltetés (pl. iskola) és a forma szerint. Az épület külső kifejezőeszközei (méret, tömeg, tagoltság, anyag, hely). A helytörténeti gyűjtemények, közgyűjtemények rendeltetése. Egyéni igényt kielégítő tárgyak használatnak megfelelő elkészítése. A tárgyakat használó (fogyasztó) egyéni stílusa, formajegyei. Egyszerű tárgy, épület modellezése (pl. jármű). A rendeltetés, az anyag, a forma és a méret összehangolása, célnak megfelelő megválasztása. Környezetalakító tevékenység (pl. kiállítás-rendezés). Egy közeli kiállítás megtekintése, a lakóhely nevezetes szobrainak, épületeinek megismerése. Könyvtári munka, a múzeumok szerepe.

1.3 Kommunikációs képességek Magyarázó rajzok, folyamatábrák, funkciója; olvasásuk, üzenetük értelmezése. Sík- és térformák geometriai és hangulati jellemzői. Színismeretek összefoglaló áttekintése. Ábra és látvány kapcsolatának elemzése. Egyszerű térosztásokat közlő alap- és térképrajzi vázlatok készítése. Jelalkotás forma-, vonal- és színredukcióval.
2. Kreativitás
2.1 Alkotóképeség Egyes képzőművészeti műfajok jellemzőinek megfigyelése <i>(pl. vallásos, életkép, illusztráció, lovas szobor)</i>. Adott témához kapcsolódó élmény, hangulat feldolgozása síkon és térben. Élmények, emlékek, gondolatok és történetek feldolgozása közös alkotásokban <i>(pl. illusztrációban, képsorozatban, szoborkompozícióban)</i>. Ellentétek, szinkontraszt, vonalkontraszt. A színek hangulati hatása. Kiemelés forma- és színminőséggel, mérettel, elhelyezéssel, kontraszttal, vonalvastagsággal. Komponálás, egyensúly és feszültség, szimmetria és aszimmetria. Új technikák kipróbálása. Az előző években már tanult technikák újabb technológiai változatai. Kollázs és montázs. Fonás <i>(pl. madzagszövés)</i>, gyöngyfüzés. Textil-, drót- és papírpasztikák és tárgykonstrukciók. Művészeti technikák <i>(pl. egyedi rajz, olajfestés, kőfaragás, agyagmunkák)</i>.
2.2 Problémamegoldó képesség Képek, tárgyak jelentésmódosítása formaátírással, átszínezéssel, megszemélyesítéssel.
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás
Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben Anyaghasználat. Formaalakítás. Téralakítás. Színkeverés. Kompozíció. Kifejezőmód.

Kiegészítés: Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

Kerített ház – Pityerszer, Botpaládi ház, faragott, festett, oromzatos ház – Hegyhátszentpéter, Hollókői ház, Füstös konyha, Matyó tisztaszoba, mai lakóház belső és külső képe, Hősöktére, Vajdahunyad vára

Makovecz Imre: Sárospataki Művelődési Ház

Ligeti Miklós: Anonymus

Ferenczy Béni: Bem érem

Götz János: Szarvas

Cseh László: Táncolók

Michelangelo: Ádám teremtése

Ferenczy Károly: Október

Fényes Adolf: Babfejtők

Kosztai József: Tányértörölgetők

Wágner Sándor: Dugovics Titusz

Glatz Oszkár: Birkózók

kapatisztító, kunsági gyapjúhímzés, hímes tojás, mézeskalácsbáb, aratókorsó, tálak,

Miskakancsó, Magyar koronázási jelvények

A megismertetésre szánt műalkotások kiválasztási szempontjai

A műfaj tipikus alkotásait a tanító választja ki, pedagógiai céljának és a témának megfelelően. Ezen belül a válogatás további szempontja, hogy lehetőleg az egyetemes és a magyar művészettörténet kiemelkedő műveit és alkotóit mutassák be. A példák között lehetőleg legyen történeti és mai alkotás. Tartalmazza a magas művészet példái mellett a magyar népművészet és a mindennapi környezet tipikus tárgyait és épületeit is. A helyi, regionális értékek bemutatása kiemelt fontosságú feladat. A tananyagban jelzett példák a választáshoz kívánnak segítséget nyújtani

A továbbhaladás feltételei – az értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért színvonala nem akadályozhatja meg.

A negyedik osztály befejezéséig megszilárdulnak a gyermek vizuális nyelvi és kompozíciós készségei. Élményeinek kifejezéséhez legyen képes önállóan megoldást választani, motívumai legyenek egyre változatosabbak; legyen képes megjeleníteni jellemző mozdulatokat. Legyen jártas a műalkotások közös elemzésében, önálló véleményt formáljon, tudja tetszésítéletét megindokolni. Ismerje a képzőművészet több műtípusát. Legyen képes felismerni, megnevezni művészeti ág, cím és alkotó szerint az elemzett alkotások közül legalább három-három művet. Ismerje a lakóhelyén vagy környékén található múzeumot vagy néprajzi gyűjteményt. A könyvtár művészeti albumait tudja önállóan használni.

Adott modelleket tudjon közvetlen megfigyelés alapján értelmesen ábrázolni jellemző formáik, főbb arányaik megragadásával. Tudja felvázolni és értse a nézetek összefüggését. Rendelkezzék alapvető színismeretekkel, színhasználati jártassággal. Alkalmazza a vizuális kommunikációt a tanulásban, tájékoztatásban. Legyen képes megalkotni egyszerű képi közléseket.

Legyen ötletes és egyre önállóbb a különféle rendeltetésű tárgyak készítésében. Értse a tárgyalakító folyamatot a helyzetfelismeréstől az ötlet megszületésén át az elkészítésig, az ésszerű munkamenet betartásáig. Legyen képes az elemzett mindennapi tárgyak, eszközök formája (anyaga, mérete), és funkciója (jelentése) közötti kapcsolat felismerésére. Rendelkezzék ismeretekkel az épületek rendeltetéséről, tudjon konkrét példákat említeni. Életkorának megfelelő jártassággal és készség szinten alkalmazza a tanult technikákat és ábrázolási módokat. Kialakult készségei legyenek az egyszerű, eszköz nélküli, és a kéziszerszámmal végzett anyagalakításban.

A 4. évfolyam befejezésekor legyen a tanuló képes a látvány és az ábrázolás közötti különbségek és hasonlóságok felismerésére. Értse, hogy a képekben (rajzokban, festményekben, plasztikákban, konstrukciókban) saját képzeletvilága is megjeleníthető, s hogy „mesélni”, valamint elbeszélni a képi nyelv segítségével is tudunk. Legyen képes kiválasztani, hogy saját kifejezési, közlési szándékainak milyen vizuális nyelvi eszköz (vonalas rajz, színek, térbeli modell stb.), és kompozíciós elrendezés lesz a legmegfelelőbb.

1. Vizuális nyelv és kommunikáció (6+2 óra)

2. Kifejezés, képzőművészet (23 + 5 óra)

3. Tárgy és környezetkultúra (15 + 4 óra)